

Dünyädäki suwuň ýaşy kesgitlendi

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Dünyädäki suwuň ýaşy kesgitlendi DÜNYÄDÄKI SUWUŇ ÝAŞY
KESGITLENDI

Muňa görä planetadaky suwuň iki gözbaşy bar, ikisi-de örän gadymy

Dünyädäki iň gadymy suwuň 4 milliard 571 million ýyl ýaşynyň bardygy anyklandy.

«GeoScienceWorld Elements» ylmy žurnalda çap edilen makalada hytaýly we italyan ylmy-barlagçysy birtopar çylşyrymly hasaplamalar bilen planetanyň suwunyň haýsy döwürlerde emele gelendigini ähli-jikme-jiklikleri bilen ýüze çykardy. Muňa görä planetadaky suwuň iki gözbaşy bar. Birinjisi Gün sistemasy heniz sowuk bulut görnüşindekä ýüze çykypdyr. Ikinjisi bolsa planetalaryň emele gelen döwründe (4 milliard 543 million ýyl öň) emele gelipdir.

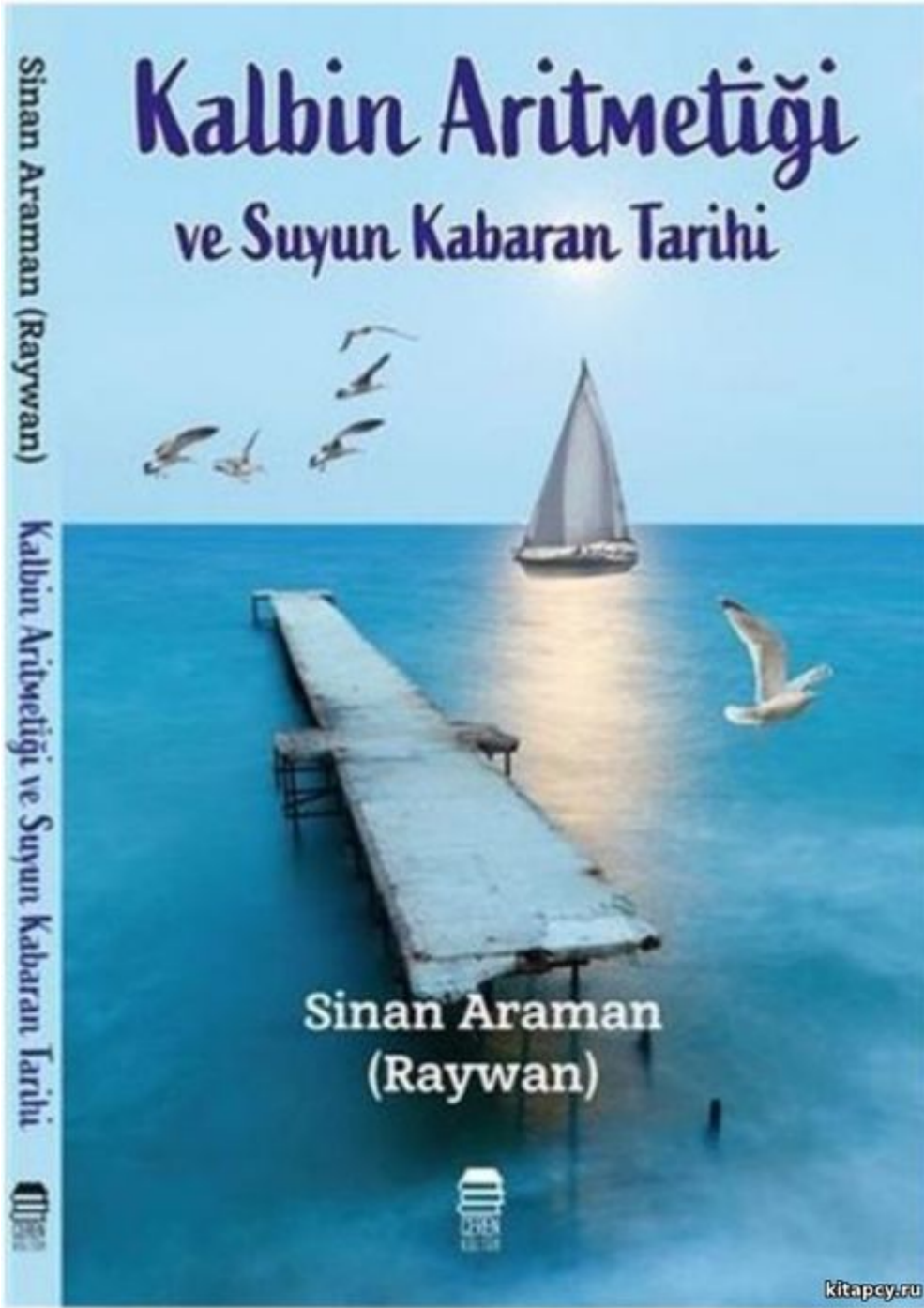
Ylmy-barlagçylar Gün sistemasynyň kemala gelmeginiň irki tapgyrlarynda emele gelen suwuňam bir ýol bilen Ýer togalagyna gelendigini aýdýar.

Gün sistemasy aslynda Gün ümürligi diýilýän äpet molekulýar bulutdan döredi. Bu buludyň düzüminde köplenç suwuň esasy komponenti bolan wodorod bardy. Ony gezegi bilen geliý, kislodor, karbon dowam etdirýärdi. Buludyň düzüminde ownuk silikat tozany we karbonly tozgalary bardy.

Ylmy-barlag makalasynda Gün sistemasyndaky suwuň taryhynyňam şu ýerden başlanýandygy aýdylýar. Ýagny, wodorod we kislodor reaksiýas girip, iki dürli suw buzuny döretdi: Adaty suw we deýteriý düzümlü agyr suw.

Deýteriý – agyr wodorod (DAW) ady berilen wodorod izotopydyr. Özeninde proton we neýtron (adaty suwuň tersine) bolýar.

Täze barlagyň awtorlary Çeçiliýa Çekarelli we Fužun Du bu hadymy suwuň Ýer togalagynda bar bolup-bolmandygyny anyklamak üçin jemi suwuň mukdaryny we deýterili suwy ulandy.

Hasaplamalar netijesinde Ýer togalagyndaky suwuň 1%-den 50%-ne çenli Gün sistemasynyň kemala gelşiniň birinji tapgyryndan gelip çykandygy belli boldy.

Ýlmy-barlagçylar 1-50%-niň giň aralyga yşarat edýändigine ynanýar. Emma şeýle-de bolsa planetamyza düşünmek üçin diýseň gymmatly maglumatdygyny nygtaýar.

Ýlmy makalada bu mesele boýunça, «Guýrukly ýyldyzlardaky we astreoidlerdäki suwuňam ep-esli bölegi alyndy» diýilýär.

Öňe sürülen esasy çaklamalaryň birinde guýrukly ýyldyzlardan gopan astreoidleriň planetamyzy bombalandygy we şonda planetamyza suw molekulalaryny getirendigi öňe sürülýär.

Şol sanda Çekarelli we Fužun munuň beýle дәl bolmagynyň mümkindiginem aýdýarlar:

«Planetamyz birinji suwuny uly ähtimallyk bilen astreoidlerden we planetalardan öň bolandygy çaklanýan planetajyklardan (planetesimal) miras aldy.

Çagla ÜREN.

Ýekşenbe, 18.12.2022 ý. Geň-taňsy wakalar